

השלטון המצרי בארץ כנען והמצרים דיכאו את המרד במאמצים רבים. באף מוזיאון ישראלי אין כתובות נדירות מסוג זה המציינות את מאורעות אותה תקופה. גליון מספר 4, משנת 1973 של ישראל אקספלוריישן ז'ורנל מספר גם על חותם נדיר ביותר של מעשיהו בניישיעיה, המצוי באוסף הפרטי של טדי קולק. זהו חותם שהיה שייך למישפחה נכבדה מראשי הבית הראשון. במקום שתעמוד במוזיאון שקולק הוא הושבראש שלו. היא נמצאת באוסף הפרטי.

בעיה זו של ראשי ועובדי מוזיאונים שהם גם אספנים, סוחרים ויוצרי עתיקות פרטיים, חמורה במיוחד. כאשר טדי קולק רואה עתים, השהו רכישה, הוא עדיף לרכוש אותה עבור מוזיאון שראש היושבראש שלו או לאוספו הפרטי? כיצד יוכל להפריד בין שתי הישויות שהוא אגלם, זו של אספן פרטי וזו של יור מוסד ציבורי?

בעיה זו לא באה על פתרונה בהצעת הוועדה העתיקות החדשה בה דנים עתה בוועדה החינוך של הכנסת. בהצעה יש חורים רבים. ניסיון לסתום את הפרצות עשה סוחר העתיקות דני פינקוס, שהגיש תזכיר מפורט ליושבראש ועדת החינוך, אברהם כ"ץ.

עובדי ציבור

★ כאספנים פרטיים

א רק קולק, אלא מרבית הפקידות הבכירה של המוזיאונים ואגף העתיקות אספת עתיקות, קונה ומוכרת אותם, וכן משמשת כיועצת לסוחר העתיקות. מפליא שעובדים בכירים במוזיאון ישראלי, למשל, כרפי בראון, ממליצים לפני קונים רק על חנות העתיקות של צדוק או חנות של מוג'אן בירושלים. בראון מרבה לשהות בחנויות אלה וקשר זה תמיה ביותר. בראון הוא גם אספן עתיקות נלהב ביותר וככל אספן לא יחסס להחליף עתיקות אצל סוחרים. ודאי שסוחרים שהוא ממליץ עליהם הם בפני קונים יתייחסו אליו יפה לכשריצה להחליף או לרכוש עתיקה כלשהי.

להיכן יכולים להידרדר הדברים אם לא יקבל ח"כ כ"ץ את הצעות פינקוס, אפשר לראות במקרה של מנהל מוזיאון הארץ בתל-אביב, מרדכי מגידון. חוברת ישראל אקספלוריישן ז'ורנל משנת 1974 (מספר 3/4) מספרת במאמרה של ורדה וסמן מאגף העתיקות על שלושה כלים דמויי-חיות (סופומוויס), המאמר מספר כי אגף העתיקות רכש כלי אחד כזה וכי בארץ מצויים עוד שניים כאלה: האחד במוזיאון רוקפלר והשני באוספו הפרטי של מרדכי מגידון מנהל מוזיאון תל-אביב. המאמר מעיין כי כלים אלה נדירים ביותר. מגידון עומד באותה דילמה כמו טדי קולק, כאשר עליו לרכוש עתיקה. האם ירכושנה עבור אוספו הפרטי או עבור המוזיאון של העיריה?

אבל מגידון הוא גם מוכר עתיקות. ואפילו לעירייה. ניסים שאלתיאל, כיום מנהל החב' לפיתוח ישראל העתיקה וקודם מנהל אגף האירועים בעירייה, אישר כי לאגף קנה כלים עתיקים כדי לחלוק כשי לאורחים המימעה. הכלים נבחרו ונרכשו על ידי הממוחה של העיריה, מרדכי מגידון. פעם אחת שלמה העיריה ישרות לסוחר המוכר, וביתר הפעמים היו התשלומים ישירות למגידון. שאלתיאל הסביר כי כנראה שילים מגידון לסוחרים והעיריה החזירה לו את ההוצאה. אבל עובדה היא כי מנהל מוזיאון עירוני מוכר גם עתיקות לעיריה המעסיקה אותו. מגידון עושה גם עיסוקת אחרות של מכירת עתיקות לאספנים פרטיים. הסדר הטוב והניהול התקין אינם עולים בקנה אחד עם התנהגות מסוג זה של עובדי ציבור.

כדי לשים קץ לשוד העתיקות והמיסחר בהן על ידי משה דיין ודומיו חובה להפעיל את החוק לא רק כדי להטיל עונשים. חוק העתיקות הקיים מקנה לשרה-החינוך והתרבות את הזכות להחרים כל עתיקה שמוצאה גילה אותה בניגוד לחוק או להשארה במקום הימצאה. מרבית העתיקות המצויות בידיים פריטיות הגיעו לשם בניגוד לחוק. שרה-החינוך יכול להחזיר לרשות האומה את עתיקותיה ומורשתה הרוחנית. אגף העתיקות יכול לפעול נגד גנבי עתיקות, שתיקה כלפי שודדי ובוזזי עתיקות מביאה לגניבת כספי הציבור בדרכים אחרות. כי מבחינה מהו-תית אין כל הבדל בין הגניבות של מיכאל צור ואשר ידלין לבין אלה של משה דיין.

מאחרי התדמית החדשה והמזוייכת של שמעון פרס ומסתרת

דמותו של קארייריסט שאפתן וחסר-מעצורים, רב-זנכלים

ורודף פירסומת, שכל האמצעים כשרים בעיניו להשגת מטרתו

העבודה לראשות-המשלה הוא מנסה. מזה כמה שנים, ליצור לעצמו תדמית חדשה: של איש מתרבת, נעים-הליכות, בעל נימוסים חברתיים מופלגים, שקול ומפוכח. אחראי ובעל זוון, מתון והחלטי. הוא לובש על פניו מסכה יפה וחיכוכית. והוא מסכה שיש בה להטעות ולהוליד שולל רבים וטובים. מאחרי המסכה נשאר אותו אדם עצמו: שמעון פרס רב-הזנכלים, תככן ערמומי, קארייריסט חסר-מעצורים, שקרן כרוני שאינו בוחל בשום אמצעי, פסול ככל שיהיה, כדי להגיע אל מטרתו. מן הראוי להזכיר מעט את עברו ואת דרכו של שמעון פרס. ולוא רק כדי לרענן את הזיכרון לגבי מה פרס — בעזרת רשת סוכני התעמולה הענפה שלו ("יוניי")

להיות מיספר שניים. כך החל שמעון פרס לטפח את פולחן הביטחון כדי שיבוא במקום פולחן צה"ל, את מושג "מערכת-הביטחון" כבעל חשיבות רבה יותר מהצבא. הפך את עצמו לנביא פולחן-הרכש. פולחן זה, שהגיע לשיאו בשנים 1954—1956 התבטא בסיסמה שפסטה אז: "אין ביטחון בלעדי הרכש — ושמעון פרס הוא נביאו."



אפתנות קמנונית עך לידיו
חולניות זו באישיותו של פרס, באה לידיו ביטוי בשורה ארוכה של טכסים בהם השתתף בתוקף תפקידו בצה"ל. תמיד שאף להוכיח כי תפקידו, כמנכ"ל משרד-הביטחון ואחר-כך כסגן שר-הביטחון חשוב יותר

בתחנת-הרכבת הישנה של יפו
מרכז צה"ל את החומר ההיסטורי שלימים ישמש את מוזיאון צה"ל, לכשיוקם. זהו המקום בו נשמרים כלי-רכב מכל המלחמות. כלי-הנשק שהיו בשימוש צה"ל וצבאות האויב וחומר בעל חשיבות ארכיווית נית והיסטורית אחרת. באחד החדרים בתחנה הישנה הוקם חדר המוקדש לרמטכ"לי צה"ל. כל אחד מהרמטכ"לים לשעבר התבקש שבעתו למסור למוזיאון חפצים אישיים, מזכרות, תעודות ואביזרים אחרים ששימשו אותו בעת כהו' נתו כרמטכ"ל. לכל רמטכ"ל יש שם מדור בעל ייחוד אישי.

לא מבכר ביקר במקום שרה-הביטחון שמעון פרס. הוא ערך סיור מקיף בתערוכה

האם היית קונה

מכונות מיושנות

(טדיפרס) השתולה בכל אמצעי התיקשורת — מנסים להשכיח. ועודם בחיים יזכרו את המראה המרנין, כיצד חיבק מנהיג גורדוניה, פינחס לבון, חנור צעיר מקבוצת אלומות שבגליל התחתון. שמעון פרסקי (פרס) היה אז חבר קיבוץ בן 23, העסקן הצעיר ביותר במדי כילות מספ"י וחבר מועצת הבר-הקבוצות. לחיבוקי לבון זכה כאות הערכה על העבודה הטובה שעשה למען מספ"י בשורות הנוטר הטובד, בו שימש כמזכיר. אלא שיחס אבהי אודו זה של אחד מראשי מספ"י ההיסטורית, לא מנע משמעון פרס, כעבור כמה שנים, לנעוץ סכין בגבו של לבון, בתקופת העסקה-המשלה והפרשה שהפכה, לפרשת לבון.

מזה של הרמטכ"לים. הוא תבע ועמד על כך לעלות אל הבמה ראשון ולדבר אחרון, בניגוד מפורש לכל כללי הטכס.

תביעתו של פרס לשבץ גם אותו בגלריה של רמטכ"לי צה"ל היא אולי השיא של יצר התבלטות והתהיילות של האיש שלא לחם בחינו מעולם. היא גם המשקפת את התו הבולט ביותר באישיותו של האיש, התובע עתה לעצמו את כתר ראשות-המשלה: ההתחזות בתדמית שיק' רית ומווייפת.

והוא כמעט בדיחה מאקברית ששמעון פרס הפך עתה לנושא דגל השינוי והתמורה במפלגת-העבודה. שכן, מכל מנהיגי מיפ' לגת-העבודה הוא אולי השריד האחרון

ובחדריה ובעינו החדה הבחין מייד מה אינו כשורה בתצוגה ההיסטורית. כל רמטכ"לי צה"ל הנוצחו שם. אבל מה עם שרה-הביטחון של המדינה? מדוע להמעיט מערכם וחשיבותם לביטחון המדינה לעומת הרמטכ"לים?

וכך, תבע פרס לצרף גם את שרי-הביטחון של מדינת-ישראל לתצוגה. דוד בן-גוריון היה מיוצג שם ממילא, כמקם צה"ל, משה דיין נמצא שם כרמטכ"ל. כדי ללמל אחר הוראתו של פרס ולהנציח את "שרה-הביטחון" היה צריך להקים רק מדור שינצח גם את שמעון פרס. אנשי מוזיאון צה"ל מילאו את ההוראה.

ילדי בתי-הספר, שהם עיקר המבקרים במקום, יכולים לראות עתה במדור על שמו של שמעון פרס תמונות רבות מתקופת כהונתו כמנכ"ל משרד-הביטחון, בעיקר לצידו של דוד בן-גוריון. הם יכולים לראות שם כל מיני אלבומים וחברות שקיבל במתנה בסיריו ולהתרשם עד מהרה מה היתה חשיבותו של פרס בצה"ל. מה שהם לא יוכלו לראות שם הם המדים וקסדת-הפלדה של שמעון פרס מתקופת שירותו בצה"ל. כי כאלה לא היו לו מעולם.

תסביך הנחיתות הגדול ביותר של שמעון פרס, שהוא אחד הכוחות הדוחפים ומריצים אותו קדימה, נובע מכך שהאיש המתמיר הזהות עם ביטחון-המדינה, תקופה ממו-שכת יותר מכל אדם אחר בישראל, לא שירת מעולם כחייל באיזה צבא שהוא. הוא לא לבש מימיו מדים ולא חייל ולא החזיק רובה ביד, אלא בתוקף תפקידו כסוחר-נשק.

תסביך זה, המתמשך לאורך כל הקאריירה של שמעון פרס, גרם לו לא פעם למבוכה והתבטלות. מאז החל את הקאריירה שלו כסוחר-נשק במשרד-הביטחון, כראש משרד-התקנות שיצאה לגיוויורק ערב פרוץ ההזדהות עם ביטחון-המדינה, תקופה תמיד במדיהם של אלופים ומפקדי-גייסות. כיוון שלא היה חייל בעצמו ואנשי הצבא רכשו לו תמיד בוז וטינה, הוא ניסה להוכיח כי תפקיד סוחר-הנשק חשוב לא פחות מזה של החייל, כיוון שהוא האיש שנותן בידי החיילים את הכלים הדרושים לניהול המלחמה.

היעדר הילת הזוהר של מצביא ולוחם בביורגאטיה האישית שלו, לא חדל להטריד את פרס מעולם. הוא לא השלים עם מצב זה, עם תווית הג'ובניק שהודבקה בו ועם העובדה שבכל הקאריירה שלו נאלץ תמיד

אל קל היה לבחור בגילו לחדור אל הצמרת הפוליטית של אותה תקופה, בה התבצרו אנשי העליה השנייה. אלא ששמעון פרס לא היה ככל הצעירים בני גילו. אלה חשבו כי העיקר הוא ליישב את הארץ ולשבת בלילות מסביב למדורות הפלמ"ח. ואילו הוא ידע מה באמת חשוב לעם וליישוב, וגם לו עצמו, ליישב את הכיסאות במוסדות-הציבור.

אין ספק כי שמעון פרס נתון כבר אז בכישרונות רבים. הוא ידע לדבר, להשפיע, לקנות ולמכור. המילים היו מא ומתמיד נשק חשוב באשפתו. היה זמן, שאבין אפילו חלם כי בעזרת מילים אלה יהיה בנו סופר או משורר בישראל. באחת הביורגאפיות של שמעון פרס מסופר כיצד הלך אביו, סוחר העצים, יצחק פרסקי אל בן-עירו חיים נחמן ביאליק ובידו דוגמה של השייכים שבנו חיבר, שמעון חיבר או בן 11 בלבד, ילד שזה עתה עלה מן העיריה וישגיבה שבפולין, שם היה מורה לעברית יהושע רבינוביץ, כיום שרה-האוצר, הבייר גראפיה של פרס אינה מספרת מה היתה דעתו של ביאליק על שיריו. אבל שמעון פרס לא גרל כאיש-טעט, למרות שבכל הודמנות הוא מנסה להציג את עצמו כאיש-רוע, חובב ספרות ותיאטרון.

נעוריו של שמעון פרס דמו בכל לכל ילדי תל-אביב באותה עת. הוא לא התבלט במיוחד בבית-הספר בלפור, וגם לא בצופים הקשישים, אותם היה מבקר לעיתים. כאשר המשפחה החליטה שעליו ללכת בדרכי אביו, המשיך ללמוד בבית-הספר התיכוני למיסחר (מאוחר יותר גימנסיה גאורג), ולא עשה רושם מיוחד על חבריו ומוריו.

תסביך נחיתות של ג'ובניק



לדור המידבר ההולך ונגמר. הוא לא היה שייך אומנם ל"דור הנפילים" של האבות המייסדים שהנהיגו את המדינה בשנותיה הראשונות. אבל כשהוא וכנושא כליו של אחד מהם הוא אדם יותר מכל מנהיג קיים אחר של מיפלגת-העבודה בתככים הפוליטיים הבוונים ביותר.

כעסקן מיפלגתי מנעוריו הוא היה מעורב אישית במעשי נכלים פוליטיים. הוא אולי הנציג האחרון של השיטה הביטחוניסטית והמיפלגתית שאת מחירה משלמת עתה המדינה יום יום בפרשיות השחיתות הנחר שפות בוז אחר זו. הוא עצמו קשור בצורה ישירה בפרשיות מיסטוריות של קרנות מיפלגתיות סודיות בשווייץ, שהיו שייכות לרפי שהוא היה ממנהיגיה. כאשר ייחשפו יום אחד פרטי שערוריה זו, עלול פרס למצוא את עצמו כאחת הדמויות המרכזיות שלה. וזו תהיה פרשה שלא תיפול בחומרתה מפרשת ידלין.

את כל זה מנסה שמעון פרס להסתיר ולהשכיח. בדרכו אל מועמדות מיפלגת